

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Soğancı'nın açılış konuşması:

Değerli Konuklar, Sevgili Arkadaşlar,

Hepinizi Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Yönetim Kurulu adına sevgiyle, saygıyla, dostlukla selamlıyorum

Ben öncelikle burada hepimizin buluşmasını sağlayan arkadaşlarıma, Yürütme Kurulumuza, Düzenleme Kurulumuza, görüşlerini bizimle paylaşacak bilim insanlarına, uzmanlara, Kongremizi düzenleyen Jeofizik, Kimya, Maden, Makina ve Petrol Mühendisleri Odalarımızın Sevgili Yöneticilerine, Sekreteryaya görevi yürüten Jeofizik Mühendisleri Odamızın sevgili yöneticilerine ve Oda çalışanı arkadaşlarıma, emeği geçen herkese Yönetim Kurulumuz adına teşekkür ediyorum.

Sevgili Arkadaşlar,

TMMOB, mesleki, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda ülkemizdeki mühendisleri, mimarları ve şehir plancılarını temsil etmek, onların hak ve çıkarlarını halkımızın çıkarları temelinde korumak ve geliştirmek, mesleki, sosyal ve kültürel gelişmelerini sağlamak ve mesleki birikimlerini toplum yararına kullanmalarının zeminini yaratmakla yükümlüdür. Bu amaçla, TMMOB mesleki alanlarıyla ilgili gelişmelerin ve politikaların sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel boyutlarını derinlemesine kavramak, yorumlamak ve toplumu bilgilendirmek zorundadır. Bu nedenle de TMMOB, bu politikaların toplum yararına düzenlenmesi için öneriler geliştirir, bunların yaşama geçirilmesi için mücadele eder ve bunların gereği olarak en genel anlamda bağımsız ve demokratik bir Türkiye'nin yaratılması yönündeki çalışmalarını bütünsel bir anlayışla ve etkinleştirerek sürdürür.

TMMOB yıllardır üzerine düşeni yapmış, yerel ve merkezi iktidarları, meslek alanları ile ilgili ve sürekli olarak, bugünkü gibi topladığı kongrelerin sonuç bildirimleri ile uyarmıştır. Bu etkinliklerimizde bilim insanlarının ve uzmanların yoğun emek harcayarak oluşturduğu bilgi erişilebilir ve ulaşılabilir hale geliyor. Bilgi bu etkinliklerimizde paylaşılıyor. Bizce paylaşılan bilgi en değerli bilgi oluyor. Görüşler, bilimin ve tekniğin ışığında çalışmalarını sürdüren TMMOB'nin 50 yıllık birikiminin süzgecinden geçiriliyor ve sonuçları kamuoyuna duyuruluyor. İşte bugünkü kongremiz de bu amaçlarımız doğrultusunda sizleri katılımıyla gerçekleştiriliyor.

Bu kongremizde de konumuz jeotermal enerji.

Sevgili Arkadaşlar,

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve tüm ilgili bağlı odalarının gündeminde enerji sorunları ile çözüm yolları hep birinci sırada olmuştur. Çalışma dönemlerinde tüm birimlerimizde enerji tüm yanları ile tartışılmakta, biriktirilenler üyelerin ve kamuoyunun gündemine taşınmaktadır.

Ülkemizin enerji gereksinimi esas olarak petrol, doğalgaz ve kömür gibi birincil enerji kaynaklarıyla karşılanmakta olup, özellikle petrol ve doğalgazda ise tam bir dışa bağımlılık yaşanmaktadır.

Öte yandan biliyoruz ki; emperyalist ülkeler başta Ortadoğu'da olmak üzere dünya petrol ve doğalgaz kaynaklarına yönelik ülke işgallerini de içerebilen paylaşım savaşlarını sürekli gündemde tutabilmektedir. Yine dünyada serbest piyasa ekonomisi adı altında enerji üzerine spekülasyon oyunları oynanabilmektedir.

Bizim de küresel sermayenin açık, tek pazar hedefiyle örtüşen ve yine ulusal yürütmenin dışında "özerk" kurullarla şekillendirilen bir küresel enerji politikasına bütünleşmeye çalışan "garip" bir enerji sektörümüz var.

Türkiye'de enerji sektörü, finansman ve teknoloji alanlarında zaten var olan bağımlılık ilişkileri ile birlikte, yeni düzenlemelerle; niteliksel bir dönüşüm geçirmektedir. Doğrudan çok uluslu sermayeye tümüyle bağımlı hale gelme durumu ile karşı karşıyayız. Yap -İşlet-Devret, Yap-İşlet gibi finansman modelleri ve işletme hakkı devirleriyle, yapılan özelleştirmeler ile tahkim yasasıyla yürüyen bir durum söz konusu. Dünya Bankası'nın dayattığı yapısal uyum düzenlemeleri, bölgedeki enerji kaynaklarına yakınlık, AB ile ilişkiler, enerji sektöründe uluslararası unsurların ağırlığını artırırken; bu dış faktörler karşısında ülkenin ve ülke insanının ihtiyaçlarını öne çıkaran politika ve programlar daha da önem kazanmaktadır.

Sevgili Arkadaşlar,

TMMOB enerji konusunda yapılması gerekenlere ilişkin olarak özetle şunları söylüyor:

Aslında geçmişte ve günümüzde yaşananlardan ders çıkarmak, merkezi ve stratejik bir planlama ile geleceği kurgulamak gerekmektedir. IMF, DB gibi küresel sermaye kurumları ötelenerek; kamunun sanayi, ekonomi, ulaşım, tarım, çevre, dışişleri birimleri ile üniversitelerin ilgili birimleri, elbette ki TMMOB başta olmak üzere meslek ve emek örgütleri ile bir araya gelerek, her bakımdan ülkeye özgün, ülke koşullarını gören bir noktadan merkezi ve stratejik bir planlamaya gidilmelidir. Bu planlama enerjinin üretim sürecinden dağıtım sürecine kadar süreklilik ve bütünlük göstermeli ve kamu eliyle doğal tekel yapısı içinde değerlendirilmelidir. Ve yine bu plan ve program; gelecek dönemleri de bağlamalıdır.

Enerji kaynaklarına yönelik potansiyelimiz öncelikle gerçekçi bir yaklaşımla ortaya konulmalıdır. Talep tahminleri gelişmiş ülkelerin modellerine göre değil ülkemiz özgün koşullarına göre geliştirilecek modellere göre yapılmalıdır. Kömür ve petrol aramalarına önem verilmeli, kaynak ayrılmalıdır. Jeotermal potansiyelimiz özellikle sanayi, konut, tarım ve turizmde ivedilikle değerlendirilmelidir. Enerji üretiminde ulusal kaynaklara ve yenilenebilir enerji kaynaklarına ağırlık verilmelidir. Rüzgâr, biomas-biokütle ve güneşe yönelik gelecek kurgusu mutlaka yapılmalı, toplam elektrik enerjisi içindeki payları süreç içerisinde arttırılmalıdır. Yıllar itibarıyla ithal enerji kaynaklarına bağımlılık aşağı çekilmeli, yeni doğalgaz kontratları yapılmamalıdır. Verimlilik, etkin kullanım ve tasarruf enerji projeksiyonları içerisinde yer almalıdır. Kayıp-kaçaklar OECD ortalamalarına çekilmelidir. Öz kaynakların en iyi şekilde değerlendirilmesi temel ölçüt alınarak, ülke düzeyinde enerjinin öncelik ve gereksinimlerinin tartışılıp, üzerinde tüm kesimlerce uzlaşılan enerji plan ve politikaları belirlenmelidir. Tüketim ve üretim projeksiyonları sağlıklı saptanmalı ve nesnel ölçütlerle modeller geliştirilmelidir. Enerji güvenliğini sağlayacak politikaların geliştirilerek uygulanması, denetlenmesi ve çevrenin korunması katılımcılığı teşvik eden şeffaf yönetimler eliyle yapılmalıdır. Teknik ve ekonomik fizibilite, çevre etki değerlendirme, teknoloji seçimi, yatırım, işletme aşamaları ve tüketici bilincinin yükseltilmesi için her seviyede kadroların yetiştirilmesi ve sürekli eğitimi şarttır. Üniversitelerde, kamuda ve özel sektörde teknoloji geliştirme amaçlı araştırma- geliştirme çalışmalarına ağırlık verilmelidir.

Bunlar yapılabilir önerilerdir. Yeter ki, siyasi karar vericilerin isteği aydınlık bir Türkiye'den yana olsun.

Sevgili Arkadaşlar,

Jeotermal enerji yeni, yenilenebilir, sürdürülebilir, tükenmeyen, ucuz, güvenilir, çevre dostu, yerli ve yeşil bir enerji türüdür.

Jeotermal akışkanı oluşturan sular, meteorolojik ve jeolojik kökenli veya her ikisinin çeşitli oranlarda karışımı ile oluştuklarından, yer kabuğundaki hazneler sürekli olarak beslenmekte ve kaynak yenilene bilmektedir. Beslenmedeki mevsimsel ve yıllık değişimlerin genellikle etkisi olmakla birlikte pratikte, beslenmenin üzerinde bir tüketim olmadıkça jeotermal kaynakların tükenmesi söz konusu değildir.

Bu ülkede; 5 Milyon Konut Isıtma Eşdeğeri veya 150 Bin dönüm sera ısıtması, 1 Milyonun üzerinde kaplıca yatak kapasitesi, 9,3 Milyar USD/Yıl Fuel-Oil Eşdeğeri (30 Milyon ton/yıl), 30 Milyar m³/yıl doğalgaz eşdeğeri olan jeotermal ısı potansiyelinin halkımızın yararına değerlendirilmesi için gereken her türlü çaba öncelikli yapılması gerekenlerdendir.

Jeotermal kaynaklar başta olmak üzere güneş, rüzgâr, biyoyakıt, hidrojen vb yeni ve yenilenebilir enerji kaynakları bizlere doğanın olanakları oranında enerji üretmeyi ve tüketmeyi sağlayacaktır. Ve aynı zamanda bu kaynaklar barışçı olduklarından belki de dünyamız enerji kaynaklı savaşlardan, işgallerden ve yıkımlardan kurtulabilecektir. Bunun da altını çiziyorum.

Jeotermal kaynaklı elektrik üretimi için mevcut 500 MW kapasite değerlendirilmelidir. Jeotermal kaynakların yoğun kentsel yerleşkelerin bölgesel ısıtılmasında öncelikle kullanılmasının zorunlu olması yönünde politikalar geliştirilerek mevzuata yansıtılmalıdır.

Jeotermal sahalarda, sistemin yenilenebilirlik koşulları, sistemin bütünü göz önüne alan, bütünsel, tek elden inceleme ve izlemeyle tanınabilir ve sistemin dengesine zarar vermeyecek bir işletme ile yönetilebilir. Böylesi bir sistemin farklı kişi ve kuruluşlarca, ayrı programlar ve anlayışlarla, birbirini yok sayarak işletilmesi olanaksızdır. Ülkemizin yakın geçmişinde tek bir kurumun işlettiği sahalarda bile sorunlar yaşanmıştır. Birçok jeotermal sistemin basınç ve sıcaklık koşulları bozulmuştur. Yakın gelecekte bir bölümünü bir kişinin, bir başka bölümünü bir başka firmanın işleteceği, belki üçüncü ya da dördüncü parçaları başkaları tarafından geliştirileceği sahaların başına neler geleceğinin kestirilmesi çok güçtür. Oysa sahaların bütüncül bir anlayışla yönetilmesine imkan veren düzenlemeler bir an önce yapılmalıdır.

Jeotermal kaynaklarla ilgili olarak oluşturulan liberal ruhsat düzeni ülkemizde "ruhsat pazarı"nın oluşmasına neden olmuştur. Bazı kişi ya da kuruluşların, ülkenin değişik yerlerinde edindikleri yüzlerce arama ruhsatı vardır. Bunların bazıları, daha önce jeotermal kaynaklarla ilgili herhangi bir çalışmanın içinde olmuş değillerdir. Bazıları ise enerji üretim sektöründe bile hiç yer almamışlardır. Ülkemizin bu konuda uzman tek kamu kurumu olan MTA istediği kadar elektrik üretmeye elverişli sahaların olası kapasitesinin ancak 2.000-3.000 MW dolayında olduğunu duyuruyor olsa da; ruhsat pazarlamayı iş edinmiş bazılarına göre yalnızca Bursa ilinde 6.000 MW'lık saha bulunduğu iddia edilmektedir.

Ne yazık ki yasa, ruhsat isteminde bulunan kişi ya da kuruluşların arama ve işletme açısından donanımlı ya da kararlı olmalarına bir ölçüt getirmemiştir. Yasa uygulayıcılarına, kişi ve

kuruluşların bu kadar çok sayıda ruhsat edinmesi durumunda "amacını ve ciddiyetini " sorgulama ve kanıtlatma araçlarını sağlamamıştır. Yasanın bu sorgulamayı olanaksız kılan bir başka zaafı da İl Özel İdareleri yetkilendirilerek, otoritenin il sayısına bölünmüş olmasıdır. İdarenin başvuru yapan kişi ya da kuruluşun ülkenin başka yerlerinde kaç ruhsat başvurusunun olduğunu ya da kaç ruhsat edindiğini sorgulama ve bilme olanağı yoktur. Gerçekte, kayıtlar ve siciller tek merkezde, Ankara'da MİGEM'de yapılmaktadır, ancak MİGEM'in bir yorum yapma, yetki kullanma, sorgulama ve eleme yetkisi yoktur. Yasaya göre MİGEM yalnızca kayıt tutucudur.

Bu ruhsat yığnında pazarlanmaya çalışılan sahaların büyük bölümü, jeotermal sistemlerin oluşabilmesi açısından anlamlı ve ciddiye alınabilir değildir. Yasa bu tür eksiklikler nedeniyle bir ruhsat pazarı oluşmasına neden olmuş durumdadır. Bu sorunu çözecek yasal değişiklikler yapılmalıdır.

Yasa ile "Koruma Alanı" uygulamalarında da sorunlar oluşmuştur. Yasada ve yönetmelikte gerekli açıklık ve ayrıntı olmadığı için neyin, neden, nerede, hangi kısıtlamalarla korunmasının isteneceği ve sağlanacağı konusunda karmaşa yaşanmaktadır. Yasa ve yönetmelikte mineralli su işletmelerinde, kaplıca ve tedavi merkezi kuyularının çevresinde alınması gereken koruma önlemleriyle, elektrik santralını beslemek üzere işletilen sahalar arasında bir ayırım yoktur. Bu konuda uygulama birliğini sağlamak için bir an önce düzenleme yapılması zorunludur.

İdare, il sayısı kadar olunca; yasa ve yönetmelik de açık ve kapsayıcı olmayınca ruhsat işlemleri her ilde ötekilerden farklı olmaktadır. İlk başvuruda bir ilde 1/25000 ölçekli harita eklenmesi, bir diğerinde başvuruda mühendis imzası olması, bir başkasında faaliyet raporlarındaki mühendisin imzasına, meslek odasının vizesinin olması istenmekte, ötekilerde bunlar istenmemektedir. Oysa işlem ve uygulamalarda bütünlük ve eşgüdüm sağlanmalıdır.

Jeotermal sahalarla sahip olma, oralarda çalışma yapabilme ve işletmeci olabilme açısından da yasanın sonucu olan bir karmaşa vardır. Örneğin: İl Özel İdareleri ruhsat sahibi ve yatırımcı ve işletmeci olabilmektedir. Ama aynı alanda karar verici, hak ve sorumlulukları belirleyici ve koruyucu ve denetleyici konumundadır. MİGEM ne arama ve ne de işletmeci olamamakta, MTA yalnızca aramacı olabilir, işletmeci olamamakta, ama İl Özel İdareleri hepsini yapabilmektedir. Sonuçta her konuda tek yetkili kamu otoritesi de İl Özel İdareleridir. Bugünden şirket kurup sondajlara başlayan İl Özel İdareleri vardır. Bu sorunlu yapının dönüştürülmesi, yetki ve sorumlulukların tanımlanması gerekmektedir.

Jeotermal kaynak yönetimi, benzeri pek çok alandan çok daha fazla meslek ve uzmanlık alanının katkısını gerektirmektedir. Arama aşamasından başlayıp kullanım aşamasına kadar jeoloji, jeofizik, maden, petrol, makine, çevre, kimya, tarım, elektrik, inşaat, vb mühendislik dallarından, ekonomistlerden, sağlık uzmanlarından, peyzaj mimarlarından, meteoroloji uzmanlarından katkı almadan bu kaynaklar yönetilemez. Ama yasada bu durum dikkate alınmamıştır. Yasa ve yönetmelikler, hangi uzmanlık alanından hangi konuda hangi hizmetlerin alınması gerektiğini, karar yetki ve sorumluluklarının nasıl dağıtılacağını belirlememiştir. Sonunda da, ortak varlığımız olan bu doğal kaynağın en doğru, sürdürülebilir ve en uygun düzeyde kullanımını zorlayacak bir kurallar dizisi de oluşmamıştır. Kaynakların korunması ve geliştirilmesi için mevzuatta gerekli değişiklikler, ilgili tüm tarafların görüşleri alınarak yapılmalıdır.

Sevgili Arkadaşlar,

Bitirirken, ÷lkemizin ve insanımızın aydınlık geleceği için, bu etkinliğimizin sonuçlarının siyasi karar vericilerce dikkate alınması gerektiğini söylüyorum. TMMOB'nin sözü insana, yaşama ve aydınlık geleceğimize dairdir. Herkesin bunu böyle algılaması gerekmektedir.

Hepinize saygılar sunuyorum.